

Inkomenssteun of wet maatschappelijke ondersteuning?

Gemeentelijk maatwerk voor chronisch zieken en gehandicapten

DOOR Ingeborg Lunenburg

De Wet chronisch zieken en gehandicapten (Wtcg) en de Compensatieregeling Eigen Risico (CER) staan op het punt afgeschaft te worden. De regering meent dat deze ambtshalve toe te kennen rijksregelingen hun doel onvoldoende bereiken.

De toegangscriteria om in aanmerking te komen voor een tegemoetkoming de Wtcg of de CER zijn een aantal keren aangescherpt. Ondanks dat blijkt het nog steeds dat mensen die niet chronisch ziek of gehandicapt zijn, en slechts incidenteel zorg gebruiken ook (automatisch) gebruik maken van deze regelingen. Dat geldt ook voor mensen die feitelijk geen meerkosten hebben of die niet jaar in jaar uit hun verplicht eigen risico vol maken. Gemeenten kunnen mensen met een chronische aandoening of beperking beter bereiken en maatwerk leveren, aldus de regering.

Effecten

Gaan de regeringsplannen door, dan zijn de effecten daarvan in 2014 al merkbaar. Er bestaat geen recht meer op de CER. Verder geldt dat er per 1 januari 2014 geen nieuwe rechten op een algemene Wtcg-tegemoetkoming worden opgebouwd. In 2014 of 2015 wordt een (eerder) opgebouwde aanspraak nog uitbetaald. In aanloop naar de volledige afschaffing zijn er in het Herfstakkoord een aantal verzachtende maatregelen afgesproken.² Zo behouden mensen die niet in een AWBZ-instelling verblijven tot 2015 het recht op de 33 procent korting op de eigen bijdrage(n). Vanaf 2015 ont-

vangt deze groep dus een hogere factuur van het CAK. Ook de mogelijkheid tot fiscale aftrek van een limitatief aantal ziektekosten blijft bestaan, zij het in aangescherpte vorm. Kan een beroep worden gedaan op een voorliggende voorziening, dan mogen de kosten niet worden opgevoerd. Denk aan een woningaanpassing die op grond van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) voor vergoeding in aanmerking kan komen.

Verder blijft de tegemoetkoming voor arbeidsongeschikten bestaan vanwege het inkomenspolitieke karakter ervan. Die wordt opgenomen in de betreffende arbeidsongeschiktheidswetgeving.³

Nota van Wijziging

Op 14 januari jl. is het wetsvoorstel Wmo 2015 ingediend bij de Tweede Kamer, die de huidige Wmo op 1 januari 2015 vervangt.

Waaruit bestaan de jaarlijkse aanspraken in de Wtcg en de CER?

- de algemene tegemoetkoming voor chronisch zieken en gehandicapten. De hoogte hiervan hangt af van iemands leeftijd en zorggebruik (niet pensioengerechtigd € 494 of € 296 en wel pensioengerechtigd € 346 of € 148). Degene met een te hoog inkomen was sinds 2012 al uitgesloten van de algemene Wtcg-tegemoetkoming die toen inkomensafhankelijk is gemaakt.¹
- de tegemoetkoming voor arbeidsongeschikten. Deze tegemoetkoming van € 342 is niet inkomensafhankelijk en wordt niet door het CAK maar door het UWV uitgevoerd.
- de korting van 33 procent op de eigen bijdrage AWBZ of Wmo (automatisch in mindering op de factuur van het CAK).
- de compensatie voor het verplicht eigen risico. Deze tegemoetkoming is niet inkomensafhankelijk en de hoogte hiervan was in 2013 € 99.
- de fiscale regeling voor aftrek van een limitatief aantal ziektekosten.
- de fiscale regeling voor degene voor wie de regels ongunstig uitpakken (verzilvingsmaatregel).

Het aanhangige wetsvoorstel biedt gemeenten een handvat. Voorgesteld wordt om de huidige Wmo aan te passen.⁴ Die wijziging bestaat uit de mogelijkheid om in de Verordening te regelen dat aan de doelgroep én de daarmee verband houdende aannemelijke meerkosten een tegemoetkoming kan worden verstrekt. Deze (forfaitaire) financiële tegemoetkoming strekt tot bevordering van de deelname aan het maatschappelijke verkeer en het zelfstandig functioneren en kan zonder verantwoording af te leggen worden verstrekt. Het is geen verplichting om dat te doen. Kiest de gemeente om de doelgroep binnen de Wmo te ondersteunen, dan zal de vraag moeten worden beantwoord wanneer iemand aannemelijke meerkosten heeft. Een indicatie voor een Wmo-voorziening lijkt mij daartoe ontoereikend. Of is het vervallen van de 33 procent korting op de eigen bijdrage in 2015 voor het gebruik van een voorziening juist wel een criterium? Zou het jaarlijks betaalde verplicht eigen risico (ook) een steekhoudend argument kunnen zijn? En zo ja, leidt het één keer betalen daarvan dan tot een aanspraak? Of moet het juist gaan om meerdere jaren omdat daaruit het chronische karakter en dus de (meer)kosten blijken? Het wetsvoorstel geeft geen duidelijk antwoord op het voorgaande.

In de Wmo 2015 is – vooruitlopend op accordering van de plannen – ook de mogelijkheid opgenomen om een (forfaitaire) tegemoetkoming te verstrekken aan de doelgroep.

Wijziging WWB

Gemeenten kunnen ook kiezen om inkomenssteun te bieden middels de bijzondere bijstand. Daarvoor is een ander wetsvoorstel aanhangig die de Wet werk en bijstand (WWB) wijzigt.⁵ Daarin staat onder meer dat de individuele bijzondere bijstand wordt verruimd en de categoriale regelingen verdwijnen. Een daarvan is de categoriale bijzondere bijstand voor chronisch zieken en gehandicapten. Omdat het

artikel over de individuele bijzondere bijstand niet wijzigt kan dat ook geen verruiming betekenen. Verder blijft het zo dat de bedoelde groep, nog steeds niet in aanmerking komt voor vergoeding van bepaalde kosten op grond van de Zorgverzekeringswet (Zvw). Denk

bijvoorbeeld aan een aantal eerste behandelingen voor fysiotherapie. Een motie om de kosten van fysiotherapie voor chronisch zieken, ouderen en gehandicapten toch weer in het basispakket op te nemen is onlangs verworpen.⁶ In het algemeen is het zo dat de kosten die niet (volledig) worden vergoed door de Zvw ook niet in aanmerking kunnen komen voor bijzondere bijstand.⁷ Dat geldt ook voor de kosten van het verplicht eigen risico.⁸ De geïnteresseerde lezer wijs ik verder op mijn artikel over dit onderwerp in Sociaal Bestek van oktober 2013.

Kosten die niet (volledig) worden vergoed door de Zvw, kunnen niet in aanmerking komen voor bijzondere bijstand.

Huidige Wmo ¹⁰	Wmo 2015 ¹¹	WWB (bijzondere bijstand) ¹²
De gemeenteraad moet in het beleidsplan motiveren of de doelgroep in de Wmo of in de WWB ondersteuning kan krijgen (art. 3 Wmo)	De gemeenteraad moet in het beleidsplan motiveren of de doelgroep in de Wmo of in de WWB ondersteuning kan krijgen (voorgesteld art. 2.1.2 Wmo 2015).	De gemeenteraad heeft geen bevoegdheid bij het wel of niet verlenen van bijzonder bijstand. Dat is een wettelijk opdracht aan het college (art. 35 lid 1 WWB).
De gemeenteraad bepaalt in de Verordening regels als het college de doelgroep een tegemoetkoming moet verstrekken (voorgesteld art. 5 lid 3 Wmo).	De gemeenteraad kan in de Verordening bepalen dat het college aan de doelgroep een tegemoetkoming verstrekt (voorgesteld art. 2.1.7 Wmo 2015).	Het college is verplicht bijzondere bijstand te verlenen als de doelgroep aantoonbare noodzakelijke kosten heeft die te maken hebben met bijzondere omstandigheden (art. 35 lid 1 WWB). ¹³ Het college kan aan minima een collectieve aanvullende zorgverzekering (CAZ) aanbieden of hen een tegemoetkoming verstrekken in de kosten daarvoor (doorgenummerd art. 35 lid 3 WWB). Gemeenten kunnen de inhoud van CAZ medebepalen.
Doel van de tegemoetkoming is bevordering van de deelname aan het maatschappelijk verkeer en van het zelfstandig functioneren (voorgesteld art. 4a Wmo).	Doel van de tegemoetkoming is ter ondersteuning van de zelfredzaamheid en de participatie (voorgesteld art. 2.1.7 tweede volzin Wmo 2015).	Doel van de bijzondere bijstand is aanvullende inkomensondersteuning voor de uit bijzondere omstandigheden voortvloeiende noodzakelijke kosten van het bestaan (art. 35 lid 1 WWB).
De tegemoetkoming mag niet afhankelijk worden gesteld van inkomen of vermogen (toelichting Nota van wijziging).	De gemeenteraad moet voor de aanspraak op een gemeentelijke tegemoetkoming in ieder geval toepasselijke grenzen hanteren over de financiële draagkracht van de aanvrager (voorgesteld art. 2.1.7 Wmo 2015).	Het college bepaalt of de kosten kunnen worden betaald uit de bijstandsnorm, de langdurigheidstoeslag, het vermogen en het inkomen voor zover dat hoger is dan de bijstandsnorm (art. 35 lid 1 WWB). Verder kan het college de bijzondere bijstand weigeren als de kosten op jaarbasis lager zijn dan € 127 (art. 35 lid 2 WWB).

Gemeente aan zet?

Het is dus de vraag hoe gemeenten beter maatwerk kunnen leveren om mensen met een chronische aandoening of beperking te ondersteunen. Is bijzondere bijstand daarvoor het aangewezen instrument of is juist de Wmo meer geschikt? Feit is dat chronisch zieken er door het afschaffen van de genoemde rijksregelingen op achteruit gaan. De regering meent echter dat dat op zichzelf geen reden vormt voor gemeentelijke ondersteuning.⁹

In het hierna volgende overzicht zijn per wet de verschillende mogelijkheden opgenomen om gemeentelijk maatwerk aan chronisch zieken en gehandicapten te verlenen.

Tot slot

De regering verwacht dat het gemeentelijke maatwerk tezamen met de fiscale aftrek een betere ondersteuning voor chronisch zieken en gehandicapten zal vormen dan de huidige landelijke regelingen. Maar zadelt het Rijk gemeenten niet op met het geconstateerde landelijke probleem? Kunnen gemeenten – in tegenstelling tot het Rijk – wel vaststellen wanneer iemand aannemelijke meerkosten heeft in verband met zijn

chronische aandoening? In dat geval biedt de Wmo een mogelijkheid om iets te regelen. Voor de beoogde verruiming is geen wijziging in de WWB terug te vinden. Dit klemt temeer omdat de Zvw als passende en toereikende voorliggende voorziening een juridisch obstakel blijft vormen voor de groep chronisch zieken en gehandicapten. Ik zie dan ook met belangstelling uit naar de Handreiking over de gemeentelijke mogelijkheden die door het Transitiebureau Wmo wordt opgesteld. ■

Ingeborg Lunenburg is zelfstandig opleider, auteur en adviseur. www.ingeborglunenburg.nl en www.uitvoeringwmo2015.nl

9. TK 2013/14, 33 726 nr. 12, p. 12

10. vanaf 1 januari 2014 als het wetsvoorstel TK 2013/14, 33 726 wordt aangenomen

11. Wetsvoorstel Wmo 2015 op 14 januari 2014 ingediend bij de Tweede Kamer

12. Vanaf 1 juli 2014 als het wetsvoorstel TK 2013/14, 33 801 wordt aangenomen

13. De aanvrager moet wel voldoen aan de algemene voorwaarden (artt. 11 tot en 16 WWB)

Noten

1. Eenpersoonshuishouden € 24.570. Meerpersoonshuishouden € 35.100, bij meerdere algemene tegemoetkomingen kan er toch individueel recht bestaan
2. TK 2013/14, 33 726, nr. 6
3. TK 2013/14, 33 726 nr. 4, p. 11-12 en nr. 10
4. TK 2013/14, 33 726, nr. 8
5. TK 2013/14, 33 801 (beoogde inwerkingtreding 1 juli 2014)
6. TK 2013/14, 32 620, nr. 99
7. artikel 15 WWB
8. CRVB:2010:BO6734